

La por i els polítics són productius...

Acomiadar empleats, i els que se salvin de la crema que treballin més hores i a un preu més reduït. És la resposta majoritària que han donat les empreses de l'Estat espanyol a la caiguda de producció provocada per la crisi, flanquejades per una legislació que ha acabat de flexibilitzar un mercat laboral que ja afavoria la precarització progressiva. El resultat d'aquest procés és un atur de gairebé el 30% i uns salaris que, en el millor dels casos, creixen per sota de la inflació. Es calcula que un treballador de l'Estat espanyol ha perdut un 25% de mitjana de poder adquisitiu des del 2008, via salari o via hores de treball no remunerat.

Alemanya va triar el camí oposat per esmorteir l'impacte de la recessió sobre el mercat de treball: mantenir l'ocupació –l'atur és del 5,1% i en esclatar la crisi era només del 5,4%– i reduir el nombre d'hores per empleat, compensant la pèrdua de poder adquisitiu mitjançant fórmules com el subsidi d'atur a temps parcial o flexibilitzant els horaris.

És evident que la metodologia espanyola ha donat resultats nefastos i l'alemanya ha assolit l'objectiu de minimitzar l'impacte de la crisi en la societat i el teixit empresarial. Però la tria de la metodologia no és del tot lliure. En la gestió de la força del treball, el marc legal i la cultura empresarial d'un país són determinants. Com explica el professor de teoria econòmica de la Universitat de Barcelona Josep González, el camí triat per l'Estat estava predeterminat: "El marc legal respon bàsicament a la pressió social, que exerceixen els sindicats amb poc marge de maniobra, els ciutadans a través del vot, i els empresaris, que a Espanya manen i imposen canvis legals que afavoreixen encara més l'acomiadament i la precarització laboral".

Per contra, la tria alemanya és el fruit d'una decisió col·lectiva, un pacte per la cohesió social que va impulsar a finals dels anys 90 el canceller socialde-

La teoria econòmica diu que en temps de crisi cau la productivitat, i augmenta amb les vaques grasses. A l'Estat espanyol, però, és a l'inrevés: a més crisi, més productivitat. La raó? Una classe empresarial acostumada a confondre l'eficiència amb el bon resultat dels contactes polítics i una legislació pensada per vincular la productivitat a la por de perdre el lloc de treball.

La productivitat a l'Estat espanyol té un comportament anticíclic: incrementa en temps de crisi i

mòcrata Gerhard Schröder. Aleshores es van imposar canvis molt importants com rebaixes de pensions i de drets laborals, rebaixes salarials i facilitats als empresaris per reduir plantilles. Però com a contrapartida, hi havia un sistema de formació professional molt potent i un compromís per part de les empreses de recol·locar treballadors i fer els ajustaments de manera progressiva i no abrupta. “Aquest compromís de fa quinze anys es manté vigent. Durant la crisi s’han preservat els llocs de treball i a canvi els empleats s’han vingut a fer menys hores, conscients que en moments d’expansió de l’economia hi ha hagut ajustaments a l’alça. És un pacte social que lamentablement a Espanya no existeix”, afegeix Josep González.

Productius sota coacció. La resposta que ha donat l’Estat espanyol a la crisi és prou diferent de la majoria de països de la UE i els EUA, motiu pel qual també s’explica que el ritme de sortida de la crisi sigui prou lent i feixuc. Hi ha, però, un factor estructural que la Transició espanyola no va canviar, al contrari, va reforçar, i que avui explica la baixa productivitat de l’economia espanyola. Si la teoria econòmica diu que un creixement del PIB està lligat a un creixement de la productivitat, en el cas espanyol –vegeu gràfic– es produeix l’efecte invers. En temps de vaques grasses la productivitat del treballador cau o creix a un ritme irrisori, mentre que en cicles de crisi, la productivitat es dispara. Entre els anys 2000 i 2007, la

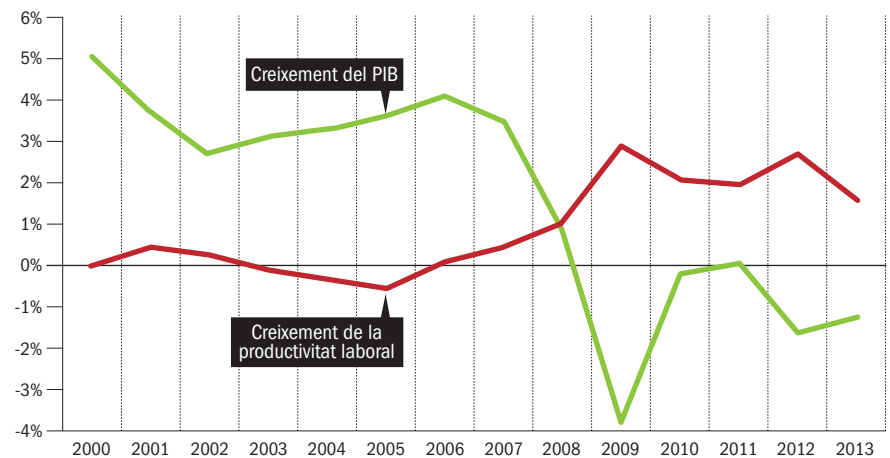
productivitat va quedar pràcticament estancada, amb creixements d’entre el 0% i el 0,3% anual, mentre que entre el 2008 i el 2013, aquest índex ha crescut a un ritme d’entre el 3% i el 3,5%. A què respon aquest comportament anticíclic que trenca els esquemes de qualsevol economia avançada? El professor de Teoria Econòmica de la UB Josep González ho atribueix al fet que “durant el franquisme, i es manté fins als nostres dies, davant d’una crisi l’empresari opta per suprimir la mà d’obra supèrflua, i els treballadors que continuen són coaccionats per treballar més i cobrar menys. I si protesten, saben que poden anar al carrer, més ara que la reforma laboral ha fet el mercat de treball encara més flexible”. Aquest context aboca l’economia espanyo-

cau quan el cicle econòmic és positiu.

PIB i productivitat, pols oposats?

■ ESTAT ESPANYOL

■ ALEMANYA

Font: FMI i Conference Board.

L'executiu de Mariano Rajoy es va reunir amb representants dels sindicats espanyols i la patronal CEOE per parlar de la reforma laboral i cercar un acord social, que finalment no es va produir.

la, segons González, “a una situació insostenible a mitjà termini”, perquè atempta contra la lògica que fa créixer i enfortir una economia. “Quan una empresa guanya diners, inverteix en maquinària i s'expandeix, i de manera natural, creix la seva productivitat i els treballadors estableixen la seva situació, de la mateixa manera que quan hi ha una recessió cau la demanda i, en conseqüència, es produeix menys.

“Però Espanya ho ha fet sempre malament, i amb la Transició no va voler rectificar”. De fet, González va més enllà i atribueix aquest comportament anticíclic també a la relació entre el món empresarial i la classe política espanyola: “Avui encara hi ha una classe empresarial que estava acostumada que les coses funcionessin pels contactes amb la classe política. No els calia ser eficients, perquè els vincles amb la classe política ja garantien que el seu negoci tindria contractes i continuaria guanyant diners a dojo. Amb la democràcia això no s'ha trencat, no ha aparegut una classe empresarial més dinàmica i eficient, continua ancorada en els vicis del franquisme”, rebla aquest professor.

El sector de la construcció és el màxim exponent d'aquest tarannà empresarial. Grans contractes d'obra pública que es reparteixen entre les principals constructors de l'Estat han fet d'or les principals empreses constructors –cinc de les deu constructors més potents del món són espanyoles: Ferro-

vial, ACS, Global Via-FFC, OHL i Sacyr–, i, flanquejades per una legislació laboral que els és del tot favorable, han emprat mà d'obra barata vinguda de fora de l'Estat per impedir que els salaris d'aquest sector es desapareixin malgrat el creixement desorbitat dels ingressos de les companyies amb la bombolla immobiliària. En la construcció, però en general a tots els sectors productius de l'economia espanyola, la política empresarial en temps d'expansió ha estat crear llocs de treball de baixa qualitat i baixa productivitat, i destruir-los en períodes de recessió. Una opció que pot generar beneficis a curt termini per l'estalvi salarial que suposa, però que produeix un efecte devastador en la solidesa empresarial quan aquesta es veu obligada a competir internacionalment, sense la cuirassa protectora dels contractes públics i de la normativa laboral espanyola.

Aquesta manera d'operar contrasta amb la dels empresaris d'economies altament competitives i amb un mercat laboral estable, com l'alemanya, la francesa o la britànica. Els seus empresaris estan habituats a competir en el lliure mercat, i per tant, a ser molt eficients en la gestió econòmica i de la mà d'obra, aprofitant-la al màxim però remunerant-la correctament per aconseguir la fidelitat del treballador al projecte, cercant noves oportunitats de negoci o renovant els seus productes i serveis si no són acceptats pel mercat.

A tall d'exemple, el salari mitjà d'un alemany l'any 2013 va ser de 45.170 euros, mentre que el d'un espanyol tot just va arribar als 26.000.

L'FMI posa deures. L'estratègia espanyola per respondre a la crisi, tant l'empresarial com l'estatal, ha fracassat. El resultat del gran pla espanyol ha estat una caiguda del PIB del 7% des del 2008, la destrucció d'ocupació en percentatges no vistos en altres economies avançades, la caiguda dels salaris i un creixement del deute públic que s'aproxima al desastre grec. Per aquest motiu, la Troica ha donat noves instruccions a Madrid, i en un informe que prepara el Fons Monetari Internacional arran d'una visita a l'Estat la setmana passada per analitzar els comptes públics espanyols, demana a l'executiu de Rajoy que incrementi els impostos especials i mediambientals, redueixi gradualment el tractament diferencial a l'IVA i les exempcions de l'IRPF i mantingui els salaris baixos, a més a més d'incentivar la contractació de treballadors poc qualificats mitjançant una rebaixa de les cotitzacions socials. També veu marge per a una rebaixa de l'impost de societats i reclama a la banca que limiti els dividendes i redueixi costos.

I encara més, demana als ciutadans i l'executiu que continuïn el sacrifici, perquè “hi ha 5,9 milions de persones a l'Estat que no tenen feina, més de la meitat des de fa un any, i com a resultat d'això els ingressos mitjans de les llars es mantenen per sota dels nivells anteriors a la crisi. A més, les llars, les empreses i el govern “encara s'enfronten a fortes càrregues de deute”. Segons el document, “tots aquests esforços han de continuar per garantir que la recuperació és forta i duradora”.

Si per als ciutadans corrents l'FMI no proposa cap altra recepta que no sigui pagar més impostos i cobrar menys, per a les empreses insolvents demana a l'Estat que consideri la possibilitat d'introduir un règim d'insolvència “que permeti als deutors tenir un nou inici després d'haver renunciat als seus béns no exempts i un període substancial dels esforços de bona fe per pagar el deute pendent”.

Gemma Aguilera